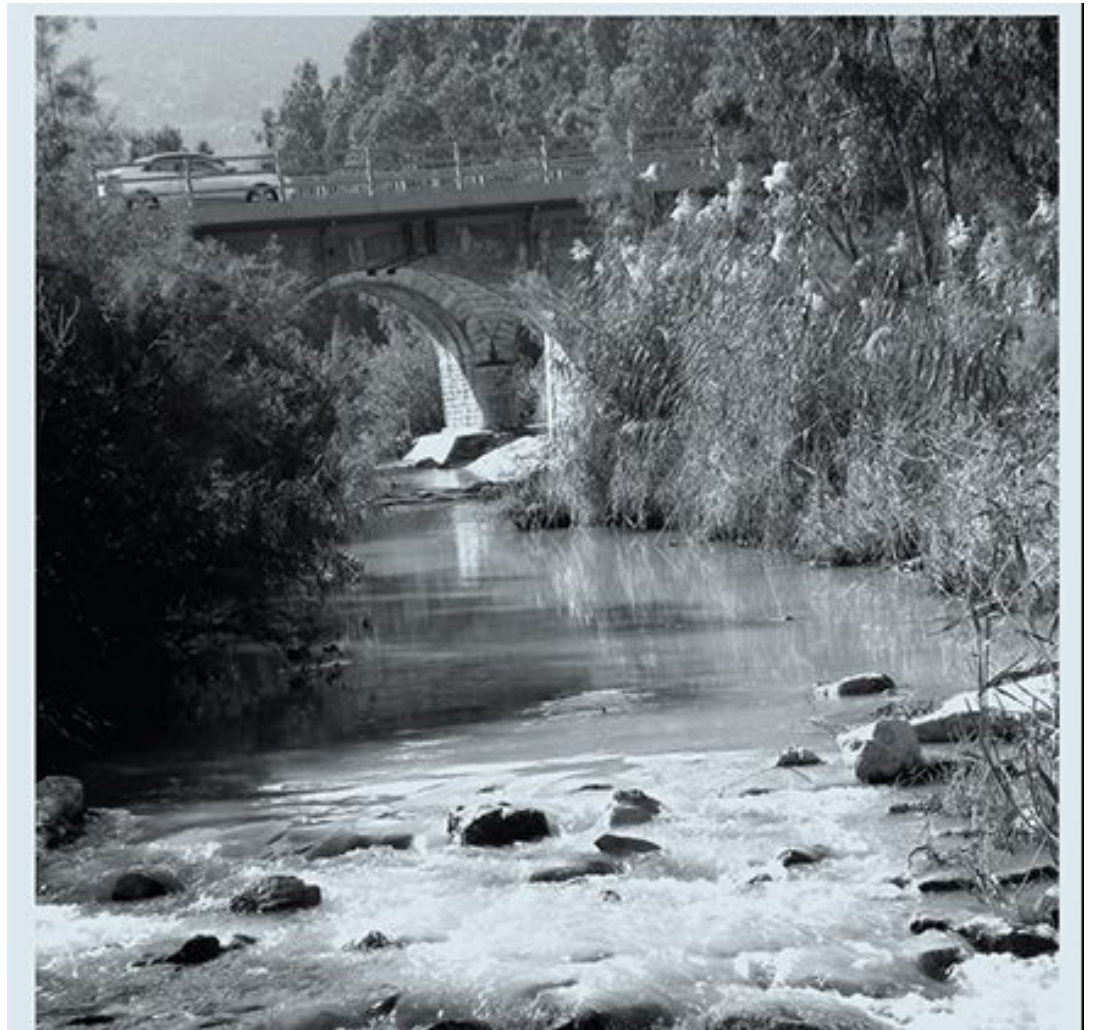

ערן פייטלסון

החוג לגאוגרפיה, האוניברסיטה
העברית בירושלים

נחל הקישון. נחלים וגדותיהם הם מסדרון אקולוגי טבעי אך יש לשמור על תפקודם האקולוגי ועל רוחב מספק | צילום: שחר בוקמן

תוכן זה הוא חלק מרב-שיח. לחצו כאן לדיון המלא

העיסוק בשאלת זהות הגוף שינהל את המסדרונות האקולוגיים הוא מסוכן

גיליון אביב 2019 / כרך 10(1) / מסדרונות אקולוגיים 28 במרץ, 2019

מקור הכוח של המסדרונות האקולוגיים והבסיס להטמעה מוצלחת שלהם הם יצירת הסכמה רחבה סביב התועלת שלהם. ההיסטוריה הקצרה של תהליך מיסוד תפיסת המסדרונות רצופה ביצירת הבנות, ועד היום הנתיב העיקרי שהתפסה מקודמת בו הוא על דרך ההסכמה, שהיא זו שאפשרה עיגון סטטוטורי בתיקון 1 לתמ"א 35.

בקבלת החלטות פעמים רבות מגיעים לצמתיים המחייבים בחירה בין שתי דרכי פעולה. על אף הנטייה הטבעית להעדיף את הדרך הקצרה על זו הארוכה, יש מקרים שהדרך שנדמית קצרה היא למעשה האיטית יותר, ואילו זו שנראית ארוכה היא המהירה מבין השתיים. זהו המצב במקרה של העיסוק בזהות הגוף שצריך לנהל את המסדרונות האקולוגיים. עצם הניסיון לתהות על זהות הגוף שצריך לנהל את המסדרונות עשוי להישמע כמו הדרך הקצרה לשיפור תפקודם, אך בפועל תהיה זו תחילתה של דרך ארוכה מאוד שתוביל לתוצאה הרסנית. במקרה זה עדיפה הבחירה בדרך הארוכה, שתוביל בסופה לתוצאה הרצויה. דרך זו

כוללת הגעה להסכמות עם כלל הגופים המנהלים שטחים (רשות הטבע והגנים, קק"ל, המועצות האזוריות, משרד החקלאות והחקלאים עצמם). ההסכמות צריכות לכלול קווים מנחים, שאפשר להכניסם לתוכניות אב לשטחים פתוחים, שהמועצות האזוריות מכינות כיום מרצון וביוזמתן. תוכניות אלה אומנם חסרות מעמד סטטוטורי, אך כשיש צורך בהכנת תוכנית מתאר מקומית מביאים אותן בחשבון, ומטמיעים אלמנטים שנקבעו בהן. תכנון הוא כלי חשוב, אך לא את כל הדברים ניתן לקבוע במסגרת הסטטוטורית. למשל, גידור משפיע מאוד על טיב הקישוריות במסדרונות, אך בניית גדר מסביב לשטח חקלאי לא נעשית דרך ועדות תכנון. יש לשאוף לכך שכל בעלי העניין בשטחים הפתוחים יכירו את תפיסת המסדרונות האקולוגיים, ויסכימו לפעול לאורה. מצב כזה יאפשר גם להטמיע את התפיסה בתוכניות מתאר ברמות שונות. אבל חשוב מכך – הוא יביא להפנמת עקרונות הרציפות בממשק השטחים הפתוחים, ממשק שלרוב לא מעוגן בתוכניות סטטוטוריות.

מה שיש לעשות כיום הוא קודם כל לחזק את המסדרונות, למשל באמצעות: הגדרת רוחב מינימלי (כי כיום גם אם מצליחים לשמור על רציפות לאורך המסדרונות, הרי כרסום רוחבם מאיים על תפקודם התקין); קידום דיון תכנוני על מה שצריך להיות במסדרונות ועל אופן ההתייחסות לתשתיות החוצות אותם; מתן סובסידיות על-ידי משרד החקלאות לעידוד נהגים אגרו-אקולוגיים המיטיבים עם תפקוד המסדרונות (למשל הגבלת הגידור). כל אלה דוגמאות לדברים שצריך להגיע אליהם באמצעות שימוש ב'גזרים' ולא ב'מקלות', ובדרך של הסכמה בין הגופים בעלי העניין ולא בדרך של מאבק כוחני על זהות מנהלי המסדרונות. הטמעת תפיסת המסדרונות מתאפשרת משום שהם נעשו דבר מוסכם. יהיה זה הרסני אם נפנה לכיוונים של כיפוף הגופים הקיימים ופגיעה בהם. עברנו כברת דרך ארוכה באמצעות הסכמות והפנמת חשיבות המסדרונות לשיח הנוהג, השיח המקובל. בל נאבד זאת.